

Секція: Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика

Формування системи моніторингу потреб у фахівцях з вищою освітою

Аксьонова Ірина Вікторівна

кандидат економічних наук

доцент кафедри статистики та економічного прогнозування

Хмеленко Олексій Володимирович

кандидат економічних наук

доцент кафедри банківської справи

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Ефективність управління будь-яким процесом залежить від достовірної, надійної, систематизованої та своєчасної інформації про стан даного процесу, його динаміку, об'єктивного аналізу такої інформації та прогнозування подальшого розвитку. Найбільш ефективною системою управління інформацією та прийняття на її основі обґрунтованих рішень, є система моніторингу.

В економічній літературі виділяється багато понять щодо моніторингу, систем моніторингу, моніторингової діяльності. Складність формулювання визначення цих понять пов'язана з тим, що моніторинг можна віднести як до сфери науки, так і до сфери практики. Моніторинг розглядається як спосіб дослідження реальності, що використовується в різних науках, і як спосіб забезпечення органів управління своєчасною та якісною інформацією. У зв'язку з цим, можна погодитись з тим, що в узагальненому вигляді складовими будь-якого моніторингу є систематичне спостереження, збір статистичної інформації, діагностика, виявлення тенденцій розвитку, прогнозування, рекомендації й прийняття управлінських рішень на їх основі.

В дослідженнях [1, с.194-195] виділяють три основні концепції моніторингу: цільову – дана концепція розглядає моніторинг, як проблемно-орієнтовану систему, що перебиває певну сферу інформаційних потреб економістів-аналітиків і практиків; інструментальну – під моніторингом

розуміється широке застосування різноманітних засобів і методів збору та обробки інформації; інтеграційну – моніторинг це результат перегрупування традиційних інформаційно-управлінських функцій, що поєднує елементи соціально-економічної статистики, економічного аналізу та прогнозування.

В теорії та практиці моніторингової діяльності існує велика кількість систем моніторингу, які можна класифікувати за певними ознаками. Так, за ознакою об'єкта спостереження (сфери застосування), серед різноманітних видів моніторингу виділяють моніторинг в освіті (освітній моніторинг). [2, с. 94-96] За результатами освітнього моніторингу органи управління отримують інформацію про стан освітньої системи та її окремих складових, виявляють проблеми, що виникли в процесі запровадження педагогічних інновацій, з'ясовують тенденції розвитку освіти та прогнозують зміни, необхідні для перспективного функціонування освітньої системи у відповідності із потребами національної економіки у фахівцях з вищою освітою. Отже, моніторинг освітньої системи стає дієвим інструментом менеджменту освіти, зокрема в діагностиці потреби у фахівцях з вищою освітою.

Ефективність реалізації стратегії розвитку вищої освіти у відповідності до потреб роботодавців багато в чому залежить від створення системи моніторингу ВНЗ, ринку праці та ринку освітніх уподобань населення.

Система освітнього моніторингу функціонує в динамічних умовах розвитку освітньої діяльності, розвитку економіки та демографічної ситуації, що накладає додаткові вимоги на об'єкт моніторингу та висновки, які з цього робляться.

Однією із задач механізму діагностики потреби у фахівцях з вищою освітою є моніторинг потреб у спеціалістах з вищою освітою, об'єктами якого виступають:

- 1) стан та тенденції розвитку вищої освіти;
- 2) відповідність підготовки фахівців вимогам ринку праці та національної економіки в цілому;
- 3) якість системи вищої освіти всіх рівнів, яка є основою споживчих

уподобань відносно вищої освіти;

4) вплив національної економіки та демографічних зрушень на процеси, що відбуваються на ринку вищої освіти.

Отже, система моніторингу потреб у фахівцях з вищою освітою має бути частиною системи освітнього моніторингу та складатися з моніторингу ринку праці, ринку освітніх послуг та ринку освітніх уподобань населення, рис. 1.

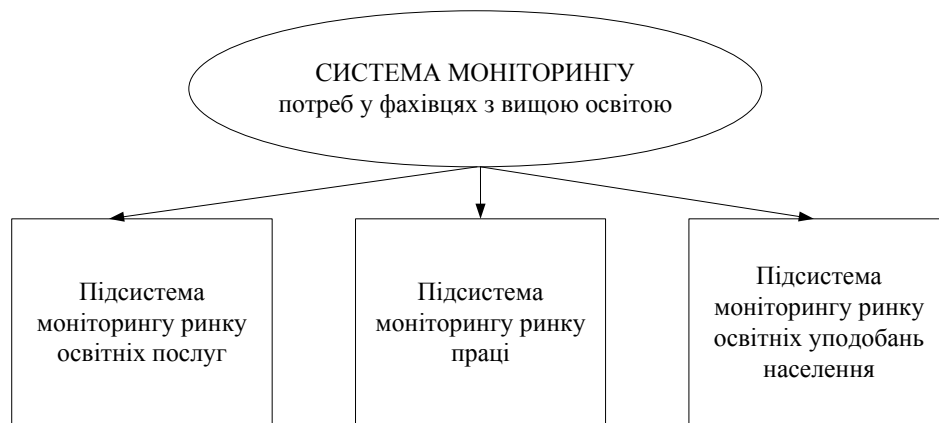

Рис.1. Запропонована структура системи моніторингу потреб у фахівцях з вищою освітою

Метою запропонованої системи моніторингу виступає:

1) забезпечення ефективного відображення кількісного стану потенційних абітурієнтів та випускників ВНЗ у відповідності з демографічними зрушеннями, що відбуваються в країні;

2) аналіз відповідності випускників ВНЗ потребам ринку праці за певними видами економічної діяльності та попиту підприємств та організацій на робочу силу у професійному розрізі;

3) аналітичне узагальнення розвитку ринку праці та світового досвіду вирішення проблем молодіжного безробіття;

4) дослідження уявлень та уподобань населення щодо привабливості вищої освіти;

5) створення інформаційних умов для формування цілісного уявлення та прогнозування розвитку вищої освіти у відповідності до розвитку потреб національної економіки у випускниках ВНЗ.

Основними завданнями системи моніторингу потреб у фахівцях з вищою

освітою є:

1) розробка обґрунтованої бази даних показників, що забезпечують цілісне уявлення про стан та розвиток вищої освіти з урахуванням демографічних зрушень;

2) інформаційне забезпечення аналізу освітніх уподобань населення;

3) систематизація інформації про стан і розвиток ринку освітніх послуг у відповідності з ринком праці;

4) аналітичне забезпечення відповідності між випускниками ВНЗ та тенденціями розвитку національної економіки і пріоритетних видів економічної діяльності;

5) забезпечення регулярного й наочного представлення й оновлення інформації про процеси, що відбуваються на ринку освітніх послуг, ринку праці та ринку уподобань населення щодо вищої освіти.

У загальному вигляді система моніторингу потреб у фахівцях з вищою освітою складається з двох блоків: бази даних і бази знань.

У базі даних сконцентровано значення початкових показників (інформація із звітів ВНЗ, форм статистичної звітності підприємств та організацій, статистичні дані Державної служби статистики України, інформація центрів зайнятості, рекрутингових агенцій та ін.). Таким чином, база знань – це система показників, яка включає показники оцінки стану трьох ринків - праці, освітніх послуг та освітянських уподобань населення та джерела отримання інформації щодо розрахунку даних показників.

Система показників моніторингу потреб у фахівцях з вищою освітою має представляти собою адекватну інформаційну модель взаємозв'язку трьох перерахованих вище ринків, що дозволяє вирішувати не тільки поточні завдання управління випуском фахівців з ВНЗ, а й широке коло стратегічних завдань щодо прогнозування потреб національної економіки у фахівцях з вищою освітою.

Базі даних притаманна властивість динамізму, тобто потрібно чітко визначити, станом на який період(момент) має бути зібрана та оновлена

інформація, хто її оновлює, де вона має концентруватися тощо.

Другою складовою системи моніторингу виступає база знань, тобто методи, технології, алгоритми, які використовуються для обробки моніторингової інформації.

Таким чином, структура системи моніторингу та її підсистем включає три основні модулі:

1. Модуль збору інформації (база даних).
2. Модуль обробки інформації (база знань).
3. Модуль прийняття управлінських рішень (прийняття управлінських рішень за результатами моніторингу).

За кожною із підсистем моніторингу у відповідності до запропонованих модулів, виокремлюється мета, інформаційне та методичне забезпечення для її реалізації.

При розробці системи моніторингу потреб у фахівців з вищою освітою виникли наступні проблеми, які потребують подальшого вирішення:

діюча система збору інформації є недосконалою з точки зору відсутності необхідних показників для діагностики та прогнозування ринку праці та потреб національної економіки у фахівців з вищою освітою за певними спеціальностями та професіями;

існує некорітьованість даних Державної служби зайнятості та Державної служби статистики відносно потреби у фахівців з вищою освітою;

мають місце труднощі в узагальненні та використанні статистичних даних щодо уподобань населення відносно вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Шиндеровская И.Ю. Концептуальный подход к определению понятия «региональный социально-экономический мониторинг»// Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №3, Т.1. – С. 194 – 198.
2. Боровкова т.И., Морев И.А. Мониторинг развития системы образования. Часть 1: Теоретические аспекты: Учебное пособие. – Владивосток: издательство Дальневосточного университета, 2004. – 150 с.